

Ons boekgeloof

‘We hebben geen boekgeloof.’ Het valt me op dat deze uitspraak de laatste tijd nogal eens langs komt.

In verschillende discussies, artikelen, boeken wordt benadrukt dat we geen boekgeloof of geen boekgodsdienst hebben. Even afgezien van de vraag wat er op dat moment door de schrijver of spreker precies mee bedoeld wordt, wil ik in dit artikel deze uitspraak gaan wegen.

En laat ik vooraf zeggen, naar mijn idee moeten we voorzichtig zijn en dit niet te snel naar voren brengen. Dat heeft te maken met de tijd waarin wij leven. Noem het de tijdgeest. Ik zal betogen dat het juist in onze tijd, op dit moment, anno 2021, van groot belang is om ons geloof in de Bijbel als Woord van God te benadrukken.

Tijdgeest

Wat is er precies te zeggen over onze tijdgeest? Om daar kort iets over te zeggen maak ik gebruik van het vorig jaar verschenen essay van Bas Heijne.¹ Een van de meest kenmerkende dingen van onze tijd, zo geeft hij aan, is dat we terechtgekomen zijn in een postmoderne maatschappij waarin het gemeengoed is om te beweren dat er niet zoiets bestaat als een objectieve waarheid; kortweg aangegeven met de Engelse term *post-truth* samenleving. Waarheid wordt gezien als niet meer dan een perspectief. Zo zie jij het, een ander kan het anders zien. De conclusie die dan vervolgens getrokken wordt, is dat iedereen zo zijn eigen waarheid kan hebben. Hoe zijn we in deze situatie terechtgekomen? Dat heeft te maken met de nadruk op gevoel en emotie. Eerder was het zo dat het verstand onze emoties corrigeerde, nu is het zo dat het verstand onze emoties moet onderbouwen. De emoties zelf staan buiten de discussie. Zij vormen de basis voor wat waar is en wat niet. Simpel gezegd: ‘Ik voel het zo, dus het is zo’ en vervolgens zoek ik met mijn verstand naar ‘argumenten’ en ‘feiten’ om dit te onderbouwen. Dit is ook een van de oorzaken waardoor in onze postmoderne tijd zogenaamde complottheorieën zo welig tieren. Deze theorieën hebben één ding gemeen: ze berusten niet op feitelijkheid, maar op gevoel en emotie, waar dan allerlei ‘feiten’ bij gezocht zijn (die op het internet te kust en te keur te vinden zijn).

Nu moet het ons niet verbazen dat deze tijdgeest, die ik hierboven kort weergegeven heb, ook de kerk niet voorbijgaat.

Dat wordt verwoord in een artikel in *Onderweg*. Daarin wordt de situatie in de drie G-kerken (CGK, GKv, NGK) als volgt geschetst: 'Stilzwijgend neemt men afstand van tal van zaken die eerder vaststonden als een zaak van absolute waarheid, stevig gefundeerd op de Bijbel en de daaruit afgeleide uitgangspunten.' Geconstateerd wordt dat we, ook in de kerk,

Wat mij zo verbaast, is dat hier kritiekloos met de mainstream wordt meegegaan

zijn beland in het 'klimaat van het relatieve'. Dit wordt als een gegeven beschouwd, waaruit de conclusie getrokken moet worden dat we elkaar in de kerk niet meer moeten vastpinnen op absolute waarheidsclaims. We moeten erkennen 'dat de waarheid niet zo absoluut en objectief is' als we vroeger dachten.² Maar is dit zo? Wat mij zo verbaast, is dat hier kritiekloos met de mainstream wordt meegegaan.

Ieder zijn eigen Bijbel

Want waar brengt dit ons? Als we in de kerk meegegaan in het postmoderne denken, dan verandert dit onze kijk op de Bijbel en het lezen ervan. Dan wordt de Bijbel niet meer dan een boek vol verhalen die je inspireren en waaruit je kunt putten om het in te passen in je eigen verhaal. Zoals het internet gebruikt wordt als een vijver waaruit je argumenten kunt vissen die je eigen gevoel en idee onderbouwen. Een voorbeeld van zo'n veranderde kijk op de Bijbel is te vinden in een essay dat geschreven is door Jacobine Geel. Het heeft de veelzeggende titel: *Vele kamers. Mijn weg door de Bijbel*.³ Met waardering wijst ze op de volgens haar geslaagde film van Mark Dornford-May uit 2007. De geschiedenis van Jezus krijgt in deze film namelijk een gloednieuwe dimensie, overgebracht naar de eenentwintigste eeuw. Het is niet allemaal volgens de Bijbel, maar dat is niet erg. 'Niets is helemaal volgens het boek, maar juist daarvoor wordt aan de essentie van het verhaal op een bijzondere manier rechtgedaan.' Als voorbeeld noemt ze het feit dat in de film de chronologie van kruis en graf wordt omgekeerd. 'Jezus wordt vermoord en in een haastig gegraven kuil gegooid. Om even later door zijn leerlingen en moeder opgegraven te

worden en, niet weggemoffeld maar zichtbaar voor iedereen, gehangen aan een kruis.' Volgens Jacobine Geel is dit een mooi en goed voorbeeld waardoor zij in het lijden van Jezus op de een of andere manier een zin kan ontdekken: 'een mens aan het kruis als teken van opstandigheid, onverzettelijkheid en hoop'.⁴ Het feit dat iets tegen de Bijbel ingaat, wil volgens haar dus nog niet zeggen dat het minder waar is. Het gevolg van deze gedachte is echter dat iedereen zo zijn eigen Bijbel kan hebben.

Waarheid?

Tegen de achtergrond van deze tijdgeest en deze opvattingen die vandaag verdedigd worden, lijkt het mij gevaarlijk om nu te benadrukken dat wij geen boekgeloof hebben. Immers, daarmee stuur je jezelf en de ander hetzelfde moeras in als dat waarin we als maatschappij terechtgekomen zijn. Wat voor de maatschappij geldt, namelijk dat iedereen zijn eigen waarheid heeft, geldt dan ook in de kerk. Want als we geen boekgeloof hebben, dan kan iedereen het zijne of hare beweren over God, over Jezus, over de kerk, over het christenleven, over de toekomst enzovoort. We zullen juist daarom in onze tijd moeten opkomen voor het belang van de Bijbel voor ons geloof.

We zullen juist in onze tijd moeten opkomen voor het belang van de Bijbel voor ons geloof

En dat begint daarmee dat we als christenen niet naïef moeten meegegaan met de gedachte dat er geen objectieve waarheid zou zijn. Dat op basis van de Bijbel niets absoluut meer te zeggen is. We zullen juist kritisch tegen de tijdgeest

1 Bas Heijne, *Mens/onmens. Essay*, Amsterdam 2020.

2 *Onderweg*, jrg. 6, nr. 15, p. 7, 8 en 9.

3 Jacobine Geel, *Vele kamers. Mijn weg door de Bijbel*, Heerenveen/Baarn 2020. Dit essay is verschenen in het kader van de Maand van de Bijbel 2020.

4 Jacobine Geel, *Vele kamers*, p. 39-41.

moeten ingaan. Overigens hoeven we deze strijd niet alleen te voeren. Ook door verschillende filosofen wordt de wijdverbreide bewering dat we absolute waarheidsclaims zouden moeten loslaten, kritisch tegen het licht gehouden. Ik geef twee voorbeelden.

Andreas Kinning wijst erop dat alle waarheidsontkenners in hun dagelijks leven zonder meer ervan uitgaan dat er een absolute waarheid bestaat. Hij zegt: 'Ik nodig iedere waarheidsontkenner uit midden op de snelweg te gaan staan en, onder het motto "de waarheid bestaat niet", daar te blijven staan als er een vrachtwagen op hem afkomt.'⁵

En Sebastien Valkenburg ontleedt in zijn *Op denkles de gedachte dat 'iedereen zijn eigen waarheid heeft'* en dat het daarmee onmogelijk is om vast te blijven houden aan zoiets als dé waarheid. Met één beweging haalt hij deze gedachte onderuit door te wijzen op Diederik Stapel en Lance Armstrong. Als er geen objectieve waarheid bestaat, dan is het niet te verklaren waarom de collectieve woede zo ontbrandde toen beide mannen tegen de lamp liepen. Zoals Valkenburg aangeeft: 'Hun beider carrières waren gebaseerd op leugens. Stapel en Armstrong namen met andere woorden een loopje met de waarheid. Maar hé, dat is toch geen reden om boos of verontwaardigd over te raken? De waarheid bestaat immers toch niet.'⁶ Al deze voorbeelden laten zien dat we in ons dagelijks leven er toch ook van uitgaan dat er wel degelijk zoiets

Er bestaat wel degelijk zoiets als een objectieve waarheid

bestaat als een objectieve waarheid. Een waarheid die gekend kan worden en die er is, ongeacht wat ik ervan vind of hoe ik erover denk.

Waarheid!

Een volgende stap is om in dit licht de Bijbel te bezien. Als God bestaat, dan is het mogelijk dat Hij mensen in dienst genomen heeft om ons via hun woorden in de Bijbel objectieve waarheden te openbaren. Om hier een van de meest bekende waarheden te noemen: 'Wie in de Zoon gelooft heeft eeuwig leven, wie de Zoon niet wil gehoorzamen zal dat leven niet kennen; integendeel, Gods toorn blijft op hem rusten'

(Joh. 3:36). Dit is geen perspectief in de zin van: 'zo zou je erover kunnen denken, maar je kunt er ook anders tegen aankijken.' Nee, wat hier gezegd wordt, is een waarheid die absoluut is; zo is het en niet anders. En degenen die het ontkennen of hier niet aan willen, zullen eens ondervinden dat het waar is; dat Gods toorn op hen rust. Zoals diegene die op de snelweg gaat staan en vroeg of laat zal ondervinden dat hij onder het mom van 'er is geen waarheid' een leugen heeft omarmd, omdat hij overreden wordt door een vrachtwagen. Zo openbaart de Bijbel ons goddelijke waarheden die we vroeg of laat zullen moeten erkennen.

De Bijbel openbaart ons goddelijke waarheden die we vroeg of laat zullen moeten erkennen

Deze goddelijke waarheden betreffen niet alleen onze verlossing, maar ook Gods wil over hoe wij Hem moeten dienen. Zoals artikel 7 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis dat voor ons kernachtig heeft samengevat. We belijden 'dat deze Heilige Schrift de wil van God volkomen bevat en voldoende leert al wat de mens moet geloven om behouden te worden'. In de Bijbel vind je de waarheid over onze verlossing. Maar de belijdenis vervolgt dan met: in de Heilige Schrift 'heeft God uitvoerig beschreven op welke wijze wij Hem moeten dienen'. De Bijbel is dus ook Gods boek waardoor wij kunnen weten wat Hij van ons vraagt. Ook dit is van belang om te benadrukken, omdat het alles te maken heeft met het tweede gebod. De Here verbiedt in dat gebod dat wij Hem vereren naar óns beeld. Niet wij bepalen wat de maat is hoe God 'eruitziet' en hoe Hij gediend wil worden, maar we moeten Hem dienen volgens de maat die Hijzelf ons gegeven heeft. De Heidelbergse Catechismus vat het mooi samen: 'God eist in het tweede gebod van ons dat we Hem op geen andere wijze vereren dan Hij in zijn woord bevolen heeft!' (HC, zd. 35).

Als je op een autoweg gaat staan terwijl er een vrachtwagen aankomt, is het gevolg dat je wordt overreden. Maar het onjuist en verkeerd dienen van de Here is mogelijk zonder dat dat op dit moment verkeerd voelt of anderszins direct een slechte uitwerking heeft. Of om het nog ingewikkelder te maken: het verkeerd dienen van de Here kan op dit moment voor ons gevoel en idee juist zelfs een goede uitwerking hebben en

daarmee een bevestiging dat het dus niet fout kán zijn. Zoals het volk Israël onderaan de Sinai via een gouden kalf de Here wilde vereren. Dat was oprecht en gemeend, het voelde goed, bijna het hele volk was enthousiast. Toch was het niet goed; integendeel, het was onjuist, het was onwaar. Dat liet de Here toen zien en voelen. We leven in de tijd van genade. Maar dat wil niet zeggen dat dit gebod nu van zijn scherpe kantjes is ontdaan, en dat een verkeerd dienen van de Here in onze tijd zonder gevolgen zou zijn.

Gods Woord

We vereren geen boek. In die zin kun je zeggen dat wij geen boekgeloof hebben. Maar voor ons christenen is het boek van God wel van het allergrootste belang. Het is het Woord van God. Daar staat alles in wat voor ons nodig is om te weten voor onze verlossing. God heeft ervoor gezorgd dat het zwart-op-wit geschreven staat. God is de auteur op de achtergrond. Dit vraagt van ons dat we de Bijbel als een geheel lezen en bij onze uitleg rekening houden met alle Schriftgegevens (tota Scriptura). En daarnaast dat we beducht zijn voor een eigenmachtige uitleg waarbij wij onze eigen mening aan de Bijbel opdringen en hem laten buiksprekken. De Bijbel is beslissend voor datgene wat God van ons vraagt (sola Scriptura). Zoals Paulus heeft gezegd: 'Elke schrifttekst is door God geïnspireerd en kan gebruikt worden om onderricht te geven, om dwalingen en fouten te weerleggen, en om op te voeden tot een deugdzzaam leven' (2 Tim. 3:16). We mogen God dankbaar zijn dat Hij ervoor gezorgd heeft dat zijn Woord op schrift is gesteld. Op deze manier kan iedereen absoluut zeker weten hoe we gered kunnen worden én hoe God gediend wil worden. Dat moet in onze tijd, meer dan ooit, benadrukt worden. ■

God heeft ervoor gezorgd dat het zwart-op-wit geschreven staat

5 Andreas Kinneging, *Je mag zeggen wat je denkt. Als je maar hetzelfde denkt als iedereen*, Amsterdam 2020, p. 170.

6 Sebastien Valkenburg, *Op denkles. Hoe wapenen we ons tegen 'Iedereen heeft zijn eigen waarheid' en andere modieuze denkbeelden*, Amsterdam 2015, p. 25.

